Új **Magyarország**
KULTÚRA
1994. február 10., csütörtök
Írta: Takács

Bessenyei – 75

Az utolsó Színész

Vele láttam életem első Bánk bánját. Az első Othellót. Az első Asztrov doktort. Az első Kossuthot a Fáklyalángban. *Németh László* Galileijét, Széchenyijét, Görgeyjét Az árulóban. *Szakáts János* Dózsáját, s Dózsát *Illyés* megfogalmazásában. És aztán más csodákat is: Svángya matrózt a különben nézhetetlen Ljubov Jarovajában. *Brecht* tézisdrámájának élővé tett Galileijét. *Shakespeare* két Antoniusát: az Antonius és Cleopátrából, s a Julius Caesarból. *Büchner* szétrobbanni kész energiájú Dantonját. És hát persze Tevjét, ezt a bölcs tejesembert, hogy azt is tudjam, amit egyébként tudtam, de még nem tapasztaltam: ha énekes színész akart volna maradni, akkor is megcsinálja ugyanazt a hatalmas pályaívet, hiszen övé lehetne az operairodalom minden nagy baritonszerepe.

Most már nem is egy, de idestova három nemzedéknek ő volt a szó igaz és klasszikus értelmében vett hősszínésze. Alkatát, játéktípusát és orgonazengésű hangját tekintve is. Valószínűleg az utolsó ebben a sorban. Valószínűleg az egyik – vagy: az – utolsó nagy bölény a magyar színpadon. A Színész, így, nagy betűvel, minden porcikájában, élete minden percében.

Még diákok, csámborogtunk egy kora délután a Rákóczi úton. A Rókus kápolna előtti kis térnél szembejött velünk *Bessenyei*. Kabátja nyitva, inggallérja kigombolva. És olyan dúlt, ijesztő volt az arca, hogy félrehúzódtunk. Motyogott magában, s gesztikulált, csapkodott. A Nemzetiből jött, akkor lehetett vége az Othello próbájának. Dübörgött a járda közepén, kitértek előle, riadtan, csodálkozva, méltatlankodva, ki hogyan. Ő azonban még Othello volt, valahol a ciprusi palotában járt. Lenyűgözve bámultunk utána, hogy aztán, két-három hét múlva, lenyűgözve bámuljuk ugyanezt a sötét, dúlt, indulatoktól remegő arcot, ezeket a vad gesztusokat, már a színpadi Othellót nézve.

Tevje, a bölcs, életvidám tejesember

Más. Vagy harminc évvel később, amikor még a Guggerhegyen volt háza, a Kolossy téri piac sarkán álló remek kis hentesüzletben vásárol. Hatalmas termete alig fér be a boltba, a hangja meg azzal fenyegeti a vén házacskát, hogy mindjárt ledől, mint Jerikó falai a kürtök szavára. – *Édeseim!* – harsogja, hogy megcsendülnek a pult üveglemezei. – *Ide abból a mennyei abált szalonnából! Nem kéne ennem, mert hízlal, de olyan felséges, hogy majd bolond leszek nem enni! Siessetek, édeseim, mert még cseresznyepaprikát is kell vennem hozzá!*

Ez Bessenyei. Othello és az élet örömeit habzsoló ínyenc. És ami a kettő között van, az is *Bessenyei*. Egy kivételesen és bámulatosan teljes élet hetvenöt éve. De ezt csak halkan mondom, nehogy meghallja és harangzúgású hangon elküldjön valahová, mert hát ki a ménkűt érdekelnek az évek?

Igaza van. Ha valaki *Bessenyei Ferencnek* született, annak aztán tényleg nem kell törődnie az évekkel. Csak rá kell néznünk, hogy ezt tökéletesen igazolva lássuk.

(takács)